

17 | Η συνολική προσφορά

Σκοπός

Σκοπός του κεφαλαίου αυτού είναι να παρουσιάσει τρεις πιο πρόσφατες θεωρίες συνολικής προσφοράς. Η μία βασίζεται στην ακαμψία των μισθών, η δεύτερη στην υπόθεση ότι οι εργάτες έχουν εσφαλμένη εντύπωση για τον πραγματικό μισθό, και η τρίτη στην ατελή πληροφόρηση των εργατών. Κοινό σημείο και των τριών θεωριών είναι η εισαγωγή των προσδοκωμένων τιμών στην ανάλυση. Και οι τρεις θεωρίες καταλήγουν στην ίδια συνάρτηση βραχυχρόνιας συνολικής προσφοράς.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Όταν θα έχετε μελετήσει το κεφάλαιο αυτό θα γνωρίζετε:

- Τη συνάρτηση συνολικής προσφοράς των νέο-κεϋνσιανών.
- Τη συνολική προσφορά των νεοκλασικών όπως την διετύπωσε ο Friedman.
- Τη συνολική προσφορά των νέων κλασικών.
- Τον ρόλο των προσδοκιών στην καμπύλη της συνολικής προσφοράς.

Έννοιες-κλειδιά

- προσδοκώμενες τιμές
- πλάνη των εργατών
- ορθολογικές προσδοκίες
- ατελής πληροφόρηση

Εισαγωγή

Σε προηγούμενο κεφάλαιο εξετάσαμε τη συνάρτηση συνολικής προσφοράς σύμφωνα με το κεϋνσιανό και το κλασικό υπόδειγμα. Στο κεφάλαιο αυτό θα εξετάσουμε τρία σχετικά πρόσφατα υποδείγματα βραχυχρόνιας συνολικής προσφοράς, τα οποία, ενώ διαφέρουν στις υποθέσεις που δέχονται ως προς την αγορά εργασίας και τη συμπεριφορά των εργατών, καταλήγουν στην ίδια συνάρτηση συνολικής προσφοράς. Κοινό σημείο και των τριών υποδειγμάτων είναι η εισαγωγή μίας μεταβλητής, η οποία διαφοροποιεί τα υποδείγματα αυτά από τα προηγούμενα. Η μεταβλητή αυτή είναι το προσδοκώμενο επίπεδο τιμών. Επίσης, κοινό σημείο τους είναι ότι επίκεντρο της ανάλυσης είναι η αγορά εργασίας.

17.1 Οι προσδοκίες στην οικονομική ζωή

Βασικό στοιχείο της ζωής των ανθρώπων είναι η αβεβαιότητα για το μέλλον. Κανείς δεν ξέρει τι θα συμβεί αύριο. Για τον λόγο αυτό, προβαίνουμε σε δύο παράλληλες ενέργειες. Προσπαθούμε να προβλέψουμε το μέλλον και ταυτοχρόνως προσπαθούμε να προστατευθούμε από απρόβλεπτα δυσάρεστα γεγονότα. Το ίδιο ισχύει και στην οικονομική ζωή. Εάν γνωρίζουμε ή εάν μπορούμε να προβλέψουμε τι θα συμβεί στο μέλλον, μπορούμε να προβούμε σήμερα στις κατάλληλες ενέργειες που θα αποτρέψουν, εν όλω ή εν μέρει, τις δυσάρεστες συνέπειες. Κατά συνέπεια, είναι σημαντικό να έχουμε τρόπους να κάνουμε καλές προβλέψεις για τα μελλοντικά οικονομικά ζητήματα. Το ερώτημα, στο οποίο χρειαζόμαστε μια απάντηση, είναι το εξής: Πώς σχηματίζουν οι άνθρωποι προσδοκίες για το τι θα συμβεί στο μέλλον; Στην οικονομική θεωρία υπάρχουν δύο απόψεις: η θεωρία των προσαρμοζομένων προσδοκιών και η θεωρία των ορθολογικών προσδοκιών.

17.1.1 Οι προσαρμοζόμενες προσδοκίες

Η θεωρία των προσαρμοζομένων προσδοκιών υποστηρίζει ότι οι άνθρωποι, όταν θέλουν να κάνουν προβλέψεις, στρέφονται προς το παρελθόν, κοιτάζουν τι συνέβη τα προηγούμενα χρόνια, και επί τη βάση αυτών των πληροφοριών σχηματίζουν τις προσδοκίες τους για το μέλλον. Για παράδειγμα, εάν κάθε χρόνο το Υπουργείο Οικονομικών δίδει παράταση για τη δήλωση φόρου εισοδήματος, δημιουργούμε την προσ-

δοκία ότι και εφέτος θα δώσει παράταση. Εάν τα προηγούμενα χρόνια ο προϋπολογισμός του κράτους ήταν ελλειμματικός, δημιουργούμε την προσδοκία ότι και εφέτος θα συμβεί το ίδιο. Εάν ο ρυθμός πληθωρισμού τα τελευταία χρόνια ήταν 5%, αναμένουμε ότι και εφέτος θα είναι γύρω στο 5%.

Φυσικά, εάν οι άνθρωποι κάνουν λάθος στις προβλέψεις τους, το λάθος που κάνουν το λαμβάνουν υπ' όψιν τους, και αναπροσαρμόζουν κατάλληλα τις προβλέψεις τους. Επίσης, στο σχηματισμό των προσδοκιών μεγαλύτερο βάρος έχει το πιο πρόσφατο παρελθόν και λιγότερο το μακρινό. Δίνουμε μεγαλύτερη σημασία στο τι συνέβη πέρυσι, λιγότερη στο τι συνέβη δύο χρόνια πριν, ακόμη λιγότερη στο τι συνέβη πριν τρία χρόνια, κ.ο.κ. Έτσι, σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, η πρόβλεψη για το επίπεδο τιμών P^e της περιόδου t θα είναι

$$P^e = a_1 P_{(t-1)} + a_2 P_{(t-2)} + \dots + a_n P_{(t-n)}$$

όπου τα a_1, a_2, \dots, a_n είναι το βάρος που δίνουμε στις τιμές των προηγούμενων ετών. Προκειμένου για το επίπεδο των τιμών της επομένης περιόδου, εάν πιστεύουμε ότι οι τιμές θα είναι σταθερές, δηλ. $P^e = P_{(t-1)}$, τότε το $a_1 = 1$ και όλα τα άλλα είναι μηδέν.

Ένας λόγος για τον οποίον οι άνθρωποι χρησιμοποιούν αυτόν τον τρόπο σχηματισμού προσδοκιών είναι το κόστος συλλογής πληροφοριών. Εάν ένας αγρότης, παραγωγός σίτου, θέλει μια πρόβλεψη για την τιμή του σίτου, προκειμένου να προγραμματίσει πόσα στρέμματα θα καλλιεργήσει, μπορεί να σκεφθεί ότι οι τιμές θα είναι όπως πέρυσι ή να αναθέσει μια μελέτη σε ένα γραφείο μελετών. Αυτό, όμως, κοστίζει πολύ.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι, η επιτυχία του υποδείγματος των προσαρμοζομένων προσδοκιών εξαρτάται από τη σταθερότητα του συστήματος εντός του οποίου γίνονται οι προβλέψεις. Εάν το σύστημα είναι σταθερό και δεν παρουσιάζει μεγάλες αναταραχές και ανατροπές, το μοντέλο δίδει καλά αποτελέσματα. Εάν, όμως, το σύστημα παρουσιάζει μεγάλες μεταβολές από περίοδο σε περίοδο, το μοντέλο των προσαρμοζομένων προσδοκιών δεν δίδει καλά αποτελέσματα.

17.1.2 Οι ορθολογικές προσδοκίες

Σύμφωνα με το υπόδειγμα των ορθολογικών προσδοκιών, τα άτομα σχηματίζουν προβλέψεις για τη μελλοντική συμπεριφορά των οικονομικών μεταβλητών λαμβάνοντας υπ' όψιν όλες τις πληροφορίες και όλα τα δεδομένα που σχετίζονται με το υπό εξέταση θέμα. Επίσης, τα άτομα γνωρίζουν τη σημασία των πληροφοριών και πώς να τις χρησιμοποιήσουν για να κάνουν προβλέψεις. Εάν θέλουμε να προβλέψουμε το επίπεδο των τιμών της επομένης περιόδου δεν πρέπει να κοιτάξουμε μόνο στο παρελθόν, αλλά στις υπάρχουσες πληροφορίες για το συμβαίνει σήμερα στο εσωτερικό της χώρας, π.χ. στο επίπεδο ανεργίας, πώς κινούνται οι τιμές του πετρελαίου που επηρεάζουν το κόστος παραγωγής διεθνώς, τι μέτρα προτίθεται να λάβει η κυβέρνηση, εάν θα αυξήσει την ποσότητα του χρήματος, κ.λπ. Έχοντας αυτές τις πληροφορίες και γνωρίζοντας τη σημασία τους, μπορούμε να κάνουμε ορθολογικές προβλέψεις.

Οι προσδοκίες που σχηματίζονται με αυτόν τον τρόπο δεν είναι πάντοτε, και για όλα τα άτομα, σωστές. Τα άτομα κάνουν λάθη στις προβλέψεις αλλά εάν οι προβλέψεις είναι ορθολογικές, θα είναι κατά μέσον όρο σωστές. Μια άλλη διατύπωση της ίδιας ιδέας είναι ότι, οι προβλέψεις των ατόμων είναι ουσιαστικά ίδιες με εκείνες που, επί τη βάση των διαθεσίμων πληροφοριών, θα προέκυπταν από την οικονομική θεωρία. Π.χ., η θεωρία προβλέπει ότι η αύξηση της ποσότητας του χρήματος, όταν η οικονομία είναι σε επίπεδο κοντά στην πλήρη απασχόληση, θα έχει ως αποτέλεσμα αύξηση των τιμών. Η ίδια πρόβλεψη θα γίνει και επί τη βάση των ορθολογικών προσδοκιών.

Η άποψη ότι οι άνθρωποι κάνουν προβλέψεις επί τη βάση ορθολογικών προσδοκιών κρίνεται από πολλούς ως υπερβολική, για δύο λόγους: Πρώτον, οι άνθρωποι δεν έχουν στη διάθεσή τους όλες τις απαραίτητες πληροφορίες, δεδομένου ότι το κόστος συλλογής των πληροφοριών είναι σημαντικό. Δεύτερον, οι άνθρωποι δεν είναι πάντοτε σε θέση να αξιολογήσουν σωστά τα δεδομένα, διότι τους λείπουν οι κατάλληλες γνώσεις. Εάν η ανάλυση των οικονομικών δεδομένων ήταν τόσο εύκολη, δεν θα υπήρχαν τόσο διαφορετικές γνώμες ειδικών για πολλά ζητήματα.

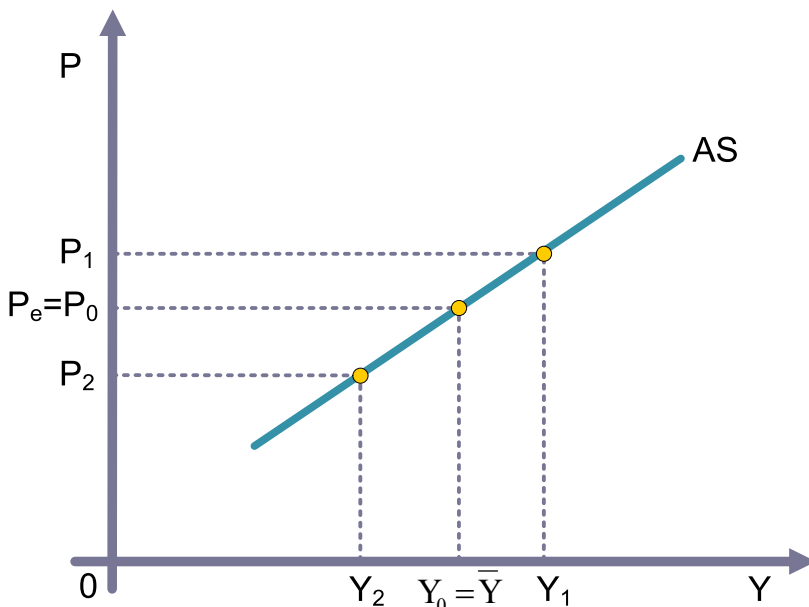
Παρά το γεγονός ότι η άποψη αυτή απαιτεί εξαιρετικά μεγάλο πληροφοριακό υλικό για τον σχηματισμό προσδοκιών, η άποψη ότι οι πληροφορίες για το παρόν και το μέλλον είναι περισσότερο χρήσιμες από τις πληροφορίες για το παρελθόν, είναι σωστή, κυρίως εάν το σύστημα είναι ευμετάβλητο.

17.2 Το υπόδειγμα της ακαμψίας των μισθών

Σύμφωνα με το υπόδειγμα αυτό, εργοδότες και εργάτες συμφωνούν για το επίπεδο του ονομαστικού μισθού, ο οποίος θα είναι σταθερός όσο διαρκεί η συμφωνία. Το επίπεδο των τιμών είναι δυνατόν να μεταβάλλεται, και άρα να μεταβάλλεται και ο πραγματικός μισθός. Η ζήτηση εργασίας, όπως σε όλα τα υποδείγματα, προσδιορίζεται από το ύψος του πραγματικού μισθού. Η προσφορά εργασίας προσδιορίζεται από το ύψος του *προσδοκώμενου* πραγματικού μισθού.

Οι εργάτες διαπραγματεύονται για τον προσδιορισμό του *ονομαστικού* μισθού, αλλά στις προθέσεις τους είναι ο προσδιορισμός του *πραγματικού*. Όταν, λοιπόν, διεκδικούν ονομαστικό μισθό W έχουν κάνει την πρόβλεψη ότι το επίπεδο των τιμών θα είναι P^e , τέτοιο ώστε ο πραγματικός μισθός (w) να είναι αυτός που πραγματικά θέλουν, δηλαδή $w = W/P$. Π.χ., εάν θέλουν ο πραγματικός μισθός που θα πάρουν να είναι $w = 25$ και προβλέπουν ότι οι τιμές θα είναι $P^e = 2$, θα διαπραγματευθούν και θα διεκδικήσουν έναν σταθερό ονομαστικό μισθό $W = 50$.

Έστω, τώρα, ότι οι εργάτες προβλέπουν με ακρίβεια τις τιμές και $P^e = P_0$. Ο πραγματικός μισθός είναι ο επιδιωκόμενος και στον μισθό αυτόν αντιστοιχεί ένα επίπεδο απασχόλησης και ένα μέγεθος εισοδήματος Y_0 . Εάν οι τιμές, όμως, προσδιορισθούν σε επίπεδο μεγαλύτερο του προβλεφθέντος ($P_1 > P^e$), τότε ο πραγματικός μισθός θα είναι μικρότερος, η απασχόληση μεγαλύτερη, και το εισόδημα μεγαλύτερο ($Y_1 > Y_0$). Εάν, αντιθέτως, οι τιμές είναι σε χαμηλότερο επίπεδο ($P_2 < P^e$), ο πραγματικός μισθός θα είναι μεγαλύτερος, η απασχόληση μικρότερη και το εισόδημα μικρότερο ($Y_2 < Y_0$). Τα τρία αυτά σημεία παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 17.1.

Διάγραμμα 17.1 Η συνολική προσφορά με ακαμψία των ονομαστικών μισθών.

Όπως δείχνει το Διάγραμμα 17.1, όταν οι τιμές είναι μεγαλύτερες από το επίπεδο που προσδοκούσαν οι εργάτες όταν συμφωνούσαν στο επίπεδο ονομαστικών μισθών, και συνεπώς ο πραγματικός μισθός είναι μικρότερος, το εισόδημα αυξάνεται, ενώ όταν οι τιμές είναι χαμηλότερες και ο πραγματικός μισθός μεγαλύτερος, το εισόδημα μειώνεται. Εκείνο το οποίο είναι ο προσδιοριστικός παράγοντας της συνολικής προσφοράς, στο υπόδειγμα αυτό, είναι η διαφορά μεταξύ πραγματικών και προσδοκωμένων τιμών. Γι' αυτό, η συνάρτηση της συνολικής προσφοράς του υποδείγματος διατυπώνεται ως

$$Y = Y_F + a (P - P^e)$$

Σύμφωνα με τη συνάρτηση αυτή, το εισόδημα (Y) κυμαίνεται γύρω από το εισόδημα που αντιστοιχεί στην πλήρη απασχόληση Y_F (όταν το ποσοστό ανεργίας είναι στο φυσικό του επίπεδο), ανάλογα με το εάν η δι-

αφορά των τιμών ($P - P^e$) είναι θετική ή αρνητική. Ο συντελεστής a έχει σχέση με την κλίση της καμπύλης της ζήτησης εργασίας.

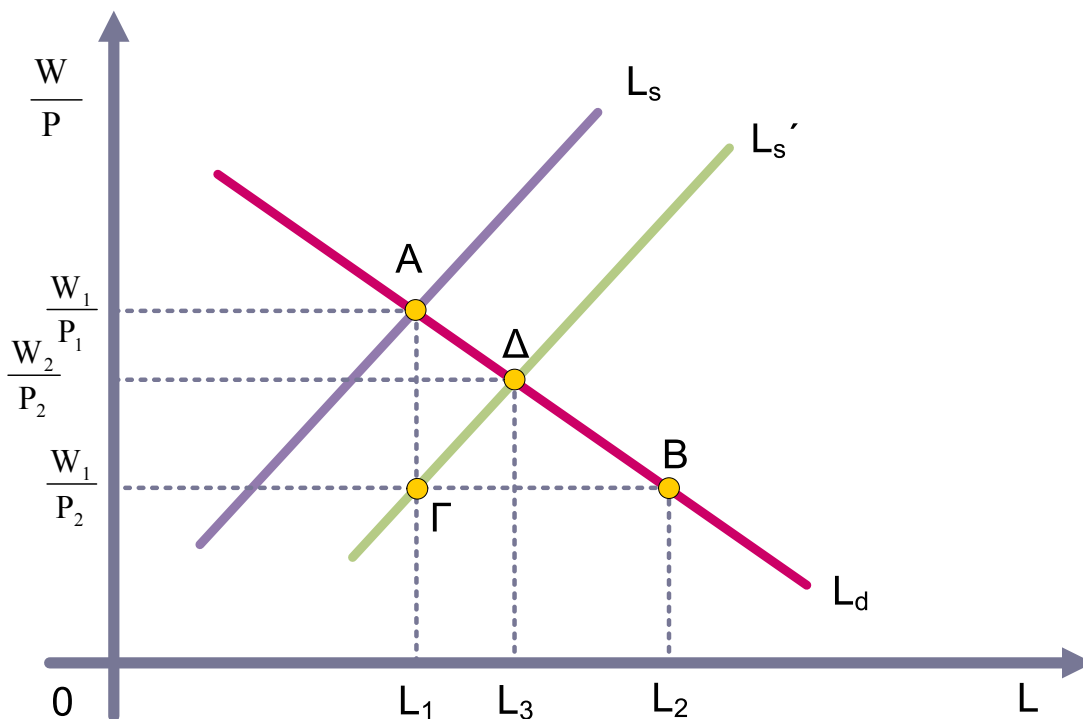
17.3 Το υπόδειγμα της πλάνης των εργατών

Το υπόδειγμα της πλάνης των εργατών, ή της εσφαλμένης εντύπωσης, είναι προέκταση του κλασικού, υπό την έννοια ότι υποθέτει ότι υπάρχει πλήρης ευελιξία μισθών και τιμών. Η βασική υπόθεση του υποδείγματος αυτού είναι ότι οι εργάτες γνωρίζουν τον ονομαστικό μισθό και το επίπεδο τιμών, αλλά μπορεί, προσωρινά, να μην εκτιμούν σωστά το ύψος των τιμών.

Η προσφορά εργασίας εξαρτάται, όπως και στο κλασικό υπόδειγμα, από τον πραγματικό μισθό. Όμως, στο υπόδειγμα αυτό, ο πραγματικός μισθός που προσδοκούν οι εργάτες είναι $w = W/P^e$, ενώ ο μισθός που διαμορφώνεται στην αγορά είναι $w = W/P$. Εάν υπάρξει διαφορά μεταξύ των τιμών της αγοράς (P) και των προσδοκωμένων τιμών (P^e), θα υπάρχει και διαφορά μεταξύ του πραγματικού μισθού της αγοράς και του πραγματικού μισθού που οι εργάτες νομίζουν ότι θα λάβουν.

Η ζήτηση εργασίας προέρχεται από τις επιχειρήσεις και οι εργοδότες γνωρίζουν την πραγματικό μισθό που διαμορφώνεται στην αγορά. Επί τη βάση του πραγματικού μισθού και της καμπύλης ζήτησης εργασίας, προσλαμβάνουν τον αριθμό των εργατών που μεγιστοποιεί το κέρδος.

Η αρχική κατάσταση της αγοράς εργασίας παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 17.2 στο σημείο Α. Έστω, τώρα, ότι οι τιμές αυξάνονται αναπάντεχα κατά 4%, αλλά οι εργάτες δεν το αντιλαμβάνονται (ή νομίζουν ότι αυξήθηκαν μόνο κατά 2%). Συνέπεια αυτής της πλάνης, ή της εσφαλμένης αντίληψης των εργατών, είναι ότι συνεχίζουν να προσφέρουν την ίδια ποσότητα εργασίας. Αντιθέτως, οι εργοδότες αυξάνουν τη ζήτηση. Στο Διάγραμμα 17.2, η νέα κατάσταση της αγοράς παρουσιάζεται στο σημείο Β. Η ζήτηση εργασίας έχει αυξηθεί σε L_2 , ενώ η προσφορά παραμένει όπως ήταν πριν, στο L_1 . Αυτό ισοδυναμεί με μετατόπιση της καμπύλης προσφοράς εργασίας σε L_s' . Τώρα, στην αγορά υπάρχει έλλειμμα $L_1L_2 = ΒΓ$. Εξ αιτίας του ελλείμματος, ο ονομαστικός μισθός αυξάνεται, και το τελικό σημείο ισορροπίας είναι το Δ.

Διάγραμμα 17.2 Η αγορά εργασίας με πλάνη των εργατών.

Η αύξηση της απασχόλησης από L_1 σε L_3 , και η αντίστοιχη αύξηση της παραγωγής και του εισοδήματος, οφείλεται στην εσφαλμένη εντύπωση των εργατών οι οποίοι δεν αντελήφθησαν την αύξηση των τιμών, και έτσι συνέχισαν να προσφέρουν την ίδια ποσότητα εργασίας σε χαμηλότερο πραγματικό μισθό. Η αύξηση του εισοδήματος είναι συνέπεια της αδυναμίας των εργατών να αντιληφθούν τη διαφορά $P - P^e$.

Το υπόδειγμα αυτό τυπικά περιγράφεται όπως και το προηγούμενο, δηλαδή

$$Y = Y_F + a(P - P^e)$$

Στο υπόδειγμα αυτό, η πλάνη των εργατών είναι προσωρινή. Οι εργάτες θα καταλάβουν ότι οι τιμές αυξήθηκαν, και η διαφορά $P - P^e$ θα μηδενισθεί, και το εισόδημα θα γίνει ίσο προς το εισόδημα πλήρους απασχόλησης, δηλαδή $Y = Y_F$.

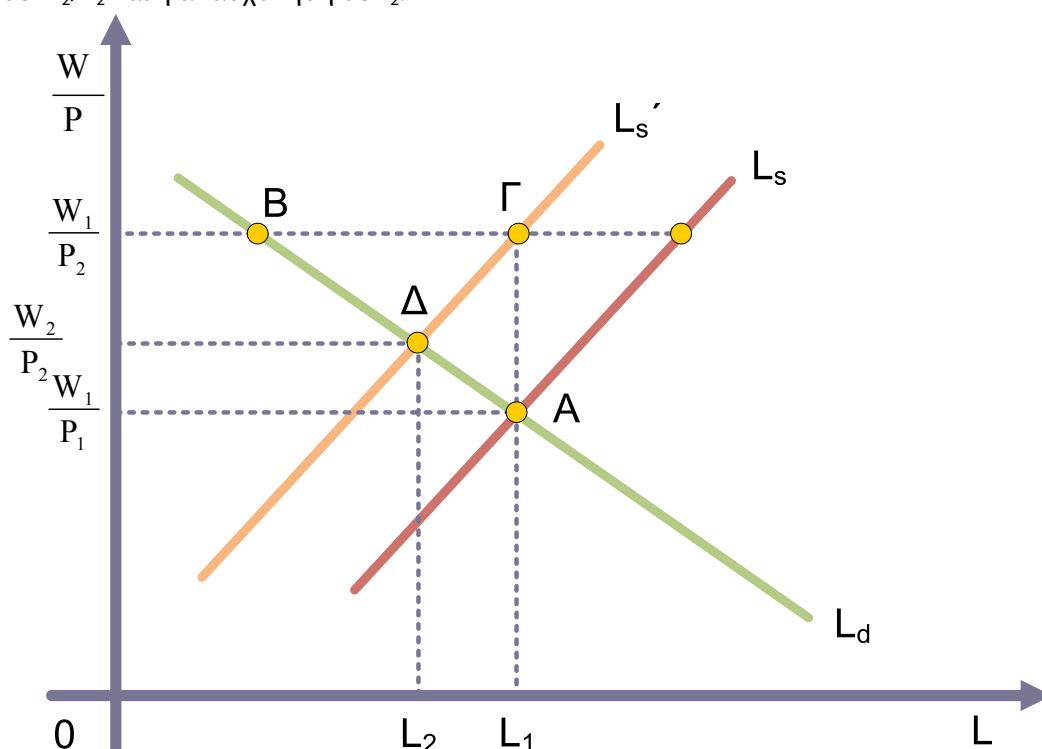
Τα αντίθετα αποτελέσματα θα προκύψουν εάν οι εργάτες εκτιμήσουν εσφαλμένα μια απροσδόκητη πτώση των τιμών. Η περίπτωση αυτή δίδεται ως άσκηση.

Άσκηση 17.1

Κατασκευάστε ένα διάγραμμα της αγοράς εργασίας όταν οι τιμές μειώνονται αλλά αυτό δεν γίνεται αντιληπτό από τους εργάτες.

Απάντηση

Το Διάγραμμα 17.3 δείχνει αυτήν την περίπτωση. Το αρχικό σημείο ισορροπίας είναι το Α με πραγματικό μισθό W_1/P_1 και απασχόληση L_1 . Εάν οι τιμές μειωθούν σε P_2 , και άρα ο πραγματικός μισθός αυξηθεί σε W_1/P_2 , η ζήτηση εργασίας θα μειωθεί, όπως δείχνει το σημείο Β. Οι εργάτες δεν αντιλαμβάνονται την πτώση των τιμών και συνεχίζουν να προσφέρουν την ίδια ποσότητα εργασίας, L_1 . Αυτό ισοδυναμεί με μετατόπιση της προσφοράς εργασίας στη θέση L_3 . Έτσι δημιουργείται ένα πλεόνασμα ίσο προς ΒΓ, το οποίο μειώνει τον ονομαστικό μισθό. Το νέο σημείο ισορροπίας είναι το Δ, όπου ο πραγματικός μισθός έχει μειωθεί σε W_2/P_2 και η απασχόληση σε L_2 .

Διάγραμμα 17.3 Η αγορά εργασίας μετά από μείωση του επιπέδου τιμών.

17.4 Το υπόδειγμα της ατελούς πληροφόρησης

Το υπόδειγμα της ατελούς πληροφόρησης βασίζεται στη διάκριση μεταξύ απολύτων και σχετικών τιμών και τη σημασία που έχει για τις αποφάσεις των ατόμων, σχετικά με το πόσο θα παράγουν και πόσο θα εργασθούν. Οι τιμές και οι μισθοί είναι απολύτως ευέλικτοι, όπως στο κλασικό υπόδειγμα.

Υποθέστε ότι σε μία τοπική αγορά, π.χ. σε έναν νομό της χώρας, αυξάνεται η τιμή ενός προϊόντος. Οι παραγωγοί αυτού του προϊόντος δεν γνωρίζουν εάν η αύξηση αυτή είναι σχετική αύξηση, δηλαδή αύξηση της τιμής του προϊόντος που παράγουν έναντι των τιμών των άλλων προϊόντων, ή εάν είναι απόλυτη αύξηση, δηλαδή εάν έχουν αυξηθεί όλες οι τιμές σε ολόκληρη τη χώρα. Η γνώση αυτή έχει σημασία για τις αποφάσεις των παραγωγών. Εάν η αύξηση είναι σχετική, δηλαδή μόνο για το δικό τους προϊόν, έχουν κίνητρο να αυξήσουν την παραγωγή τους διότι έτσι θα έχουν σημαντικό όφελος, εφόσον οι άλλες τιμές θα είναι σταθερές. Εάν η αύξηση των τιμών είναι απόλυτη, δηλαδή όλες οι τιμές αυξήθηκαν, οι παραγωγοί δεν βλέπουν καμία μεταβολή, και συνεπώς δεν έχουν κίνητρο να μεταβάλουν την παραγωγή τους.

Έστω τώρα ότι αυξάνεται η ποσότητα του χρήματος, και αυτό προκαλεί αύξηση στο γενικό επίπεδο των τιμών, δηλαδή σε όλες τις τιμές. Έχουμε αύξηση των απολύτων τιμών, όμως ο μεμονωμένος παραγωγός δεν το γνωρίζει. Είναι λογικό να πιστεύει ότι είναι εν μέρει γενική αύξηση και εν μέρει αύξηση της τιμής του δικού του μόνο προϊόντος. Κατά συνέπεια, έχει κίνητρο να αυξήσει την παραγωγή του. Εάν γνώριζε ότι η αύξηση είναι γενική, δεν θα μετέβαλλε την παραγωγή του, ενώ εάν γνώριζε ότι η αύξηση της τιμής δεν είναι γενική, θα αύξανε την παραγωγή του περισσότερο. Βέβαια, με τον ίδιο τρόπο σκέπτονται όλοι οι παραγωγοί.

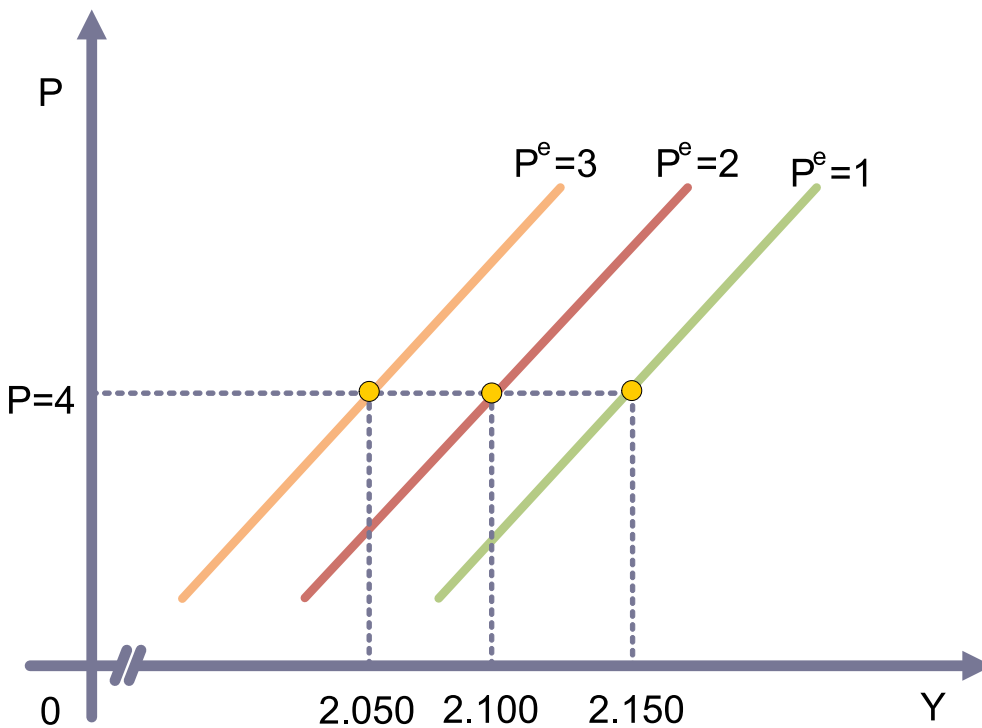
Το παράδειγμα αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα ότι, εάν οι τιμές αυξάνονται απροσδόκητα περισσότερο από το αναμενόμενο, η παραγωγή και το εισόδημα αυξάνονται. Έτσι, έχουμε την ίδια συνάρτηση της συνολικής προσφοράς, όπως και στα δύο προηγούμενα υποδείγματα.

Η λογική του παραγωγού του προηγούμενου παραδείγματος ισχύει και για τους εργάτες. Όταν ο ονομαστικός μισθός αυξάνεται, οι εργάτες δεν γνωρίζουν εάν αυξήθηκε μόνον ο μισθός, ή εάν έχουν αυξηθεί και οι τιμές των προϊόντων γενικά. Εάν η αύξηση των μισθών είναι μέρος μιας γενικής αύξησης μισθών και τιμών, επειδή π.χ. αυξήθηκε η ποσότητα του χρήματος, και ο πραγματικός μισθός παραμένει σταθερός, οι εργάτες δεν έχουν λόγο να προσφέρουν περισσότερη εργασία, και συνεπώς δεν θα αυξηθεί η παραγωγή και το εισόδημα. Εάν, αντιθέτως, η αύξηση των μισθών δεν σημαίνει και αύξηση τιμών, τότε ο πραγματικός μισθός θα αυξηθεί, και οι εργάτες θα προσφέρουν περισσότερη εργασία. Σύμφωνα με το υπόδειγμα αυτό, οι εργάτες έχουν ατελή πληροφόρηση, και θα πιστέψουν ότι και τα δύο μπορεί να συμβαίνουν και ότι ο πραγματικός μισθός θα ανέβει, αλλά όχι τόσο όπως εάν οι τιμές ήταν σταθερές. Συνεπώς, και στην αγορά εργασίας, η απροσδόκητη αύξηση μισθών αυξάνει την παραγωγή και το εισόδημα.

17.5 Η μετατόπιση της καμπύλης συνολικής προσφοράς

Σε προηγούμενο κεφάλαιο έχουμε εξηγήσει ότι, η καμπύλη συνολικής προσφοράς μετατοπίζεται όταν μεταβληθεί κάποιος πραγματικός παράγοντας, όπως η παραγωγικότητα της εργασίας, η προσφορά εργασίας, και η τιμή των εισροών π.χ. η τιμή του πετρελαίου. Στη συνάρτηση συνολικής προσφοράς που εξετάσαμε στο κεφάλαιο αυτό, έχουμε έναν πρόσθετο παράγοντα, δηλαδή το προσδοκώμενο επίπεδο τιμών. Η μετατόπιση μπορεί εύκολα να φανεί με ένα παράδειγμα.

Έστω η συνάρτηση $Y = 2.000 + 50(P - P^e)$. Η επίδραση του P^e στη θέση της AS φαίνεται αμέσως, εάν την διατυπώσουμε ως $Y = 2.000 + 50P - 50P^e$. Από εδώ, φαίνεται σαφώς ότι για κάθε τιμή του P , το Y μειώνεται όταν το P^e αυξάνει, και αυξάνεται όταν το P^e μειώνεται. Στο Διάγραμμα 17.4 φαίνονται καθαρά οι μετατοπίσεις της AS στο $P = 4$ όταν μεταβάλλονται οι προσδοκώμενες τιμές από $P^e = 1$ σε $P^e = 2$ και $P^e = 3$.

Διάγραμμα 17.4 Η μετατόπιση της συνολικής προσφοράς.

17.6 Αριθμητικό παράδειγμα

Έστω ότι η συνάρτηση συνολικής ζήτησης της οικονομίας είναι

$$Y = 100 + 0,2 (M/P)$$

και η συνάρτηση συνολικής προσφοράς

$$Y = Y_F + 200(P - P^e)$$

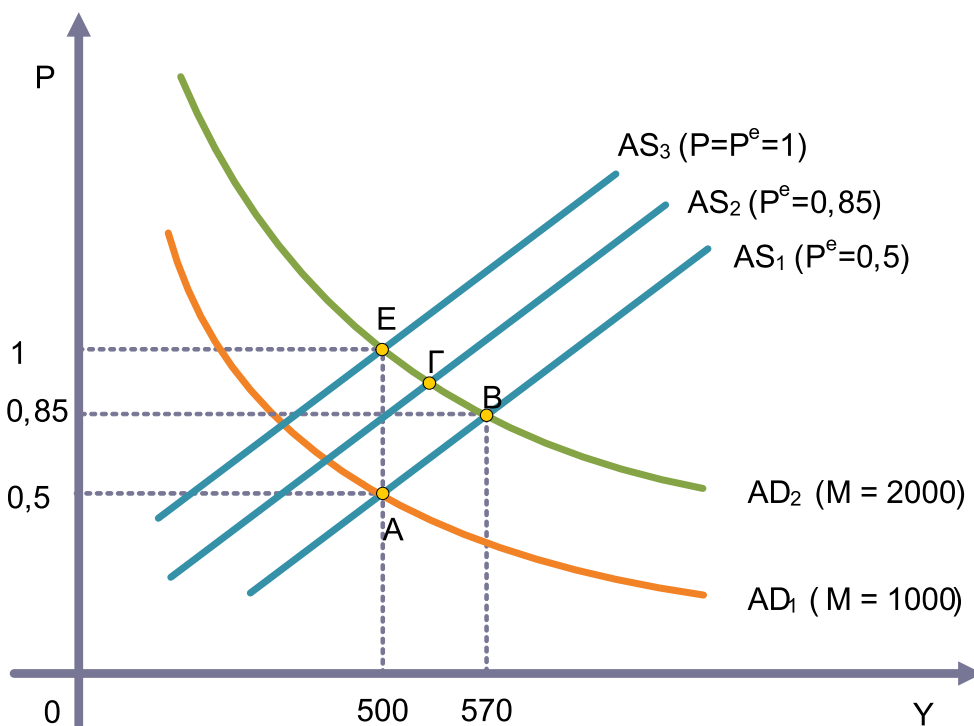
Η προσφορά χρήματος είναι $M = 1.000$ και το εισόδημα πλήρους απασχόλησης, δηλαδή όταν η ανεργία είναι στο φυσικό ποσοστό, είναι $Y_F = 500$.

Από τα παραπάνω δεδομένα μπορούμε να βρούμε το επίπεδο τιμών στο οποίο το εισόδημα δημιουργείται στην πλήρη απασχόληση. Εάν $Y = Y_F = 500$, τότε πρέπει η διαφορά $P - P^e$ να είναι μηδέν. Με $Y = 500$ και $M = 1.000$, από τη συνάρτηση συνολικής ζήτησης βρίσκουμε ότι οι τιμές είναι $P = 0,5$.

Έστω, τώρα, ότι αυξάνεται η ποσότητα του χρήματος σε $M = 2.000$, αλλά οι εργάτες πιστεύουν οι τιμές θα μείνουν σταθερές, δηλαδή προσδοκούν τιμές $P^e = 0,5$. Τι θα ακολουθήσει;

Η αύξηση της ποσότητας του χρήματος θα μετατοπίσει την AD προς τα δεξιά και με τη συνολική προσφορά για $P^e = 0,5$ το εισόδημα θα αυξηθεί σε $Y = 570$ και το επίπεδο τιμών σε $P = 0,85$. Στο Διάγραμμα 17.5, αυτό είναι το σημείο B. Η κατάσταση αυτή δεν μπορεί να διατηρηθεί, διότι οι εργάτες βλέπουν τώρα ότι η προσδοκία τους, ότι οι τιμές θα ήταν $P = 0,5$, δεν ήταν σωστή. Στο σημείο B,

$$P - P^e = 0,85 - 0,5 = 0,35$$

Διάγραμμα 17.5 Η συνολική ζήτηση και η συνολική προσφορά.

Οι εργάτες θα αναπροσαρμόσουν τις προσδοκίες τους σε $P^e = 0,85$. Έτσι η συνολική προσφορά θα μετατοπισθεί στη θέση AS_2 ($P^e = 0,85$). Η μετατόπιση αυτή θα μειώσει την παραγωγή και το εισόδημα και θα αυξήσει τις τιμές στο σημείο Γ. Άρα, πάλι θα υπάρχει διαφορά μεταξύ της τιμής P και της προσδοκώμενης $P^e = 0,85$. Αυτό σημαίνει νέα προσαρμογή της P^e , κ.λπ.

Η τελική θέση ισορροπίας θα είναι στο σημείο Ε. Εκεί, το εισόδημα θα είναι στο αρχικό του σημείο $Y = 500$ και το επίπεδο τιμών θα είναι $P = 1$. Το ίδιο και οι προσδοκώμενες τιμές ($P^e = 1$).

17.7 Προϊόν, ανεργία, και τιμές

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάσαμε τρεις σχετικά σύγχρονες θεωρίες για τη συνολική προσφορά. Το νέο στοιχείο σε αυτές τις θεωρίες είναι η εισαγωγή των προσδοκωμένων τιμών και η ανάλυση του μηχανισμού με τον οποίον το εισόδημα μπορεί, βραχυχρονίως, να διαφέρει από το εισόδημα της πλήρους απασχόλησης. Ουσιαστικά, στα υποδείγματα αυτά υπάρχουν βραχυχρόνιες διακυμάνσεις του εισοδήματος, αλλά η μακροχρόνια θέση ισορροπίας είναι αυτή όπου το εισόδημα είναι στο επίπεδο πλήρους απασχόλησης, το ποσοστό ανεργίας είναι στο φυσικό του ποσοστό, και το επίπεδο των τιμών είναι σταθερό. Η κατάσταση αυτή μπορεί να ανατραπεί λόγω πολιτικής (π.χ. μεταβολές στην ποσότητα του χρήματος) ή λόγω εξωτερικών γεγονότων (π.χ. μεταβολές στις εξαγωγές).

Η ανάλυση που προηγήθηκε είναι ουσιαστικά μια ανάλυση της σχέσης που υπάρχει μεταξύ προϊόντος, ανεργίας, και τιμών. Το ποσοστό ανεργίας δεν εμφανίζεται, αλλά είναι οι μεταβολές του ενυπάρχουν στις μεταβολές του εισοδήματος και στις αποκλίσεις του από το επίπεδο πλήρους απασχόλησης. Στο επόμενο κεφάλαιο, θα εξετάσουμε τη σχέση ανεργίας και πληθωρισμού στο πλαίσιο της καμπύλης Phillips.

Σύνοψη

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάστηκαν τρεις πιο πρόσφατες θεωρίες για τη συνολική προσφορά. Το νέο στοιχείο των τριών θεωριών είναι η έμφαση που δίδεται στις προσδοκώμενες τιμές και στο ρόλο τους για τη διαμόρφωση του πραγματικού μισθού και του εισοδήματος. Και οι τρεις προτεινόμενες θεωρίες συνολικής προσφοράς εκφράζονται με την ίδια μαθηματική μορφή, σύμφωνα με την οποία οι διακυμάνσεις

του εισοδήματος και της απασχόλησης γύρω από το εισόδημα πλήρους απασχόλησης είναι βραχυχρόνιες. Μακροχρονίως, η θέση ισορροπίας επιτυγχάνεται σε πλήρη απασχόληση, όταν η ανεργία βρίσκεται στο φυσικό ποσοστό.

Βιβλιογραφία

Λιανός, Θ. Π. & Μπένος, Θ. Ε. (2013). *Μακροοικονομική Θεωρία και Πολιτική*. 2 έκδοση. Αθήνα: Εκδ. Μπέ-νου. Κεφάλαιο 14.

Hall, R. E. & Taylor, J. B. (1993). *Macroeconomics*. New York: W.W. Norton & Co. Κεφάλαιο 15.

Mankiw, G. (2002). *Μακροοικονομική Θεωρία*. Αθήνα: Gutenberg. Κεφάλαιο 13.